

Behoort bij punt 2 van de agenda van de
237ste vergadering van het bestuur
d.d. 26 mei 2009

Verslag

van de 236ste openbare vergadering van het bestuur van het Productschap Margarine,
Vetten en Oliën, gehouden op donderdag 27 januari 2009 bij Sociëteit de Witte te Den Haag.

Aanwezig:

Ondernemersleden

Werknemersleden

Oliefabrikage, olieraffinage, spijsolie- en hardingsindustrie

R.A. MacNack

J. Gijsen

-

Margarine-industrie

R.M. Prince

Industrie van dierlijke vetten

S.J. ten Kate

A. Tilroe

Veevoeder-industrie

L. Vogel

Chemische Industrie

M. Osseweijer

Groothandel en tussenpersonen

H. Ensing

Detailhandel

M.J.B. Jansen

R.C. Roelofse

Ministerie van LNV

-

Ministerie van VWS

-

Sociaal-Economische Raad

A. van der Velden

Productschap MVO

W. Oosterhuis, voorzitter

F.A.G.M. Claassen, secretaris

T.C.M. Vrancken

Afwezig met kennisgeving: de heer Van Driel en zijn plaatsvervanger de heer Van Sallandt. Tevens is bericht van verhindering ontvangen van de heer Beerendonk en de heer Mijnders.

1. Opening

De voorzitter opent de vergadering en heet de aanwezigen welkom.

2. Verslag van de 235ste vergadering van 27 november 2008

Er zijn geen op- of aanmerkingen en het verslag wordt ongewijzigd vastgesteld.

Naar aanleiding van de opmerking van de heer Gijsen in de vorige vergadering over zijn plaatsvervanger meldt de voorzitter dat de heer Van der Veen niet zijn plaatsvervanger is maar naast de heer Gijsen door de CNV Bedrijvenbond is benoemd als 2^e lid. Plaatsvervangend bestuurslid is de heer A. Bruggeman.

De heer Vrancken meldt naar aanleiding van punt 4 "Wijzigingen van de Wet op de bedrijfsorganisatie" dat deze wet inmiddels zonder stemming en inhoudelijke behandeling is goedgekeurd door de Eerste Kamer. Naar verwachting zal de wet op 1 april 2009 in werking treden.

3. Mededelingen en ingekomen stukken

Er zijn geen mededelingen of ingekomen stukken.

4. Concept-Jaarverslag 2008

De secretaris geeft aan dat de jaarcijfers 2008 in Hoofdstuk 2 "Ontwikkelingen in de sector" voorlopig zijn en dat zij zo actueel mogelijk in de gedrukte versie zullen verschijnen. Ook de financiële cijfers zijn nog voorlopig daar de jaarrekening 2008 zelf pas in de komende vergadering van het bestuur zal worden vastgesteld. Verder zullen er nog enkele kleinere wijzigingen naar aanleiding van opmerkingen van de SER in de eindversie worden aangebracht.

Ten slotte wijst de secretaris erop dat het nog mogelijk is om eventuele wijzigingen en aanvullingen in de komende weken aan het secretariaat door te geven. De planning is om het jaarverslag medio mei te versturen.

De heer Roelofse verzoekt om op de website en in het jaarverslag te vermelden dat hij de gezamenlijke bestuurszetel namens de Dienstenbond CNV vervult en dat de datum van eerste benoeming 1 januari 2008 is.

De heer Gijsen complimenteert MVO met de snelle totstandkoming van het jaarverslag. Hij heeft zelf geen opmerkingen.

De heer Jansen merkt op dat bij een aantal aandachtsgebieden expliciet belangenbehartiging wordt genoemd. Hij hecht er aan ten aanzien van dit punt op te merken dat het CBL principieel tegen belangenbehartiging door de productschappen is. De voorzitter geeft aan dat het standpunt van het CBL hem bekend is maar dat daar de standpunten van de andere brancheorganisaties tegenover staan. MVO tracht zorgvuldig met deze verschillende visies om te gaan. De overige leden van het bestuur hebben geen opmerkingen.

5. Inventarisatie kennis- en opleidingsbehoefte sector

De secretaris geeft aan dat MVO op de meeste aandachtsgebieden werkt met werkgroepen om met de betrokken bedrijven te overleggen over ontwikkelingen en de te ondernemen activiteiten en ook een goede terugkoppeling daarop te krijgen. Op het gebied van de arbeidgerelateerde

activiteiten was dit tot nu toe niet het geval maar recentelijk heeft MVO samen met HR-medewerkers uit het MVO-bedrijfsleven de concrete scholings- en opleidingsbehoefte in de oliën- en vettensector geïnventariseerd met als doel om te komen tot een sociaal jaarplan 2009 en een eerste inventarisatie van activiteiten voor een meerjarenplan 2009-2012. De bedoeling is deze HR-werkgroep jaarlijks bijeen te laten komen om het jaarplan voor het komende jaar vast te stellen.

Uit deze eerste bespreking kwam naar voren dat het grote manco inzake het aantrekken van gekwalificeerde medewerkers in zijn algemeenheid toch vooral is dat onder jongeren te weinig belangstelling is voor een baan in de procesindustrie. Net als de rest van de agro- en voedingsmiddelensector heeft de oliën- en vettenindustrie te kampen met een achterhaald imago dat veel jongeren klaarblijkelijk afschrikt.

Op het gebied van scholing zien de MVO-bedrijven mogelijkheden om de oliën- en vettenketen beter op de onderwijskaart te zetten. Zo is erover gesproken om o.a. voor de HAS Opleiding Levensmiddelentechnologie, een module oliën en vetten te gaan ontwikkelen. Ook is de wens geuit om opnieuw een opleiding voor procesoperators te doen organiseren. Vanuit de werkgroep is verder o.m. voorgesteld een aparte MVO-cursus oliën en vetten voor gevorderden op te zetten, een intensieve meerdaagse cursus op het niveau van bedrijfsleider/manager als aanvulling op wat thans vanuit bedrijven en internationale organisaties wordt gepresenteerd. De heer Osseweijer wijst naar vorige spreker die spreekt over een achterhaald imago. Spreker vraagt hoe dit is vastgesteld.

De secretaris geeft aan zich te baseren op de terugkoppeling door de HR-medewerkers. Zoals reeds aangegeven is dit echter niet specifiek van toepassing op de MVO-industrie maar geldt in zijn algemeenheid voor de gehele agrosector en voedingsmiddelenindustrie.

De voorzitter vult aan dat over dit onderwerp recentelijk ook is gesproken tussen de productschappen en de bestuursraad van het ministerie van LNV. LNV heeft specifieke verantwoordelijkheden ten aanzien van het agro-onderwijs vanaf VMBO niveau. Afgesproken is niet alleen het groene te benadrukken maar ook de gehele agro-keten meer in een juist perspectief te zetten. Dit soort activiteiten kunnen bijdragen aan imagoverbetering op het gehele onderwijsfront om daarmee vervolgens ook de onderwijsprogramma's aangepast te krijgen. Het slechte imago geldt feitelijk breder, technische opleidingen in zijn algemeenheid doen het op dit moment niet goed.

De heer Jansen vraagt in dit verband ook na te denken over betere productkennis. Het zou z.i. goed zijn meer kennis over bepaalde productsoorten te verspreiden voor bepaalde doelgroepen, bijvoorbeeld via de website Vette Feiten.

6. Intrekking MVO-Verordening Verbod Gebruikte Frituurvetten

De secretaris licht toe dat het bestuur op 22 mei 2008 zijn goedkeuring heeft verleend aan de MVO-verordening Verbod Gebruikte Frituurvetten voor diervoeders. Deze verordening had tot doel het bestaande gedeeltelijke verbod op de toepassing van (gereinigde) gebruikte vetten en oliën uit te breiden tot alle gebruikte frituurvetten en -oliën. In de praktijk zou dit betekenen dat niet alleen de gebruikte frituurvetten uit de horeca maar ook gebruikte frituurvetten en -oliën afkomstig uit de voedingsmiddelenindustrie niet meer in veevoeders zouden mogen worden toegepast.

Het huidige partiële verbod laat voor betrokken bedrijven de onzes inziens ongewenste weg open, om in tijden van economische neergang alsnog ertoe over te gaan bepaalde stromen gebruikte frituurvetten en -oliën voor toepassing in diervoeder te bestemmen. Een weg die in

verband met het mogelijke risico op contaminatie van stromen tot extra risico op het gebied van de diervoederveiligheid kan leiden.

De voorgestelde MVO-verordening zou kort gezegd leiden tot enerzijds een reductie van het risico op ongewenste contaminaties in veevoeders en anderzijds een flinke vereenvoudiging van de administratieve eisen voor de bedrijven en de controlepraktijk van de VWA.

Aangezien de verordening bij officiële aanvaarding gevolgen zou hebben voor het intracommunautaire handelsverkeer (in- en uitvoer van gebruikte frituurvetten en –oliën) diende de MVO-verordening te worden genotificeerd bij de Europese Commissie in Brussel. Dit is, in samenwerking met het Ministerie van LNV, gebeurd op 1 september 2008.

Eind december 2008 heeft de Europese Commissie het productschap formeel laten weten, dat de Dierlijke Bijproductenverordening en bijbehorende uitvoeringsregelgeving niet toestaat dat een lidstaat zelf nadere beperkingen oplegt ten aanzien van producten die onder deze EU-verordening vallen. Indien Nederland (ministerie van LNV en productschap MVO) de MVO-verordening desondanks zou afkondigen, is de kans groot dat de Commissie een procedure start bij het Europese Hof van Justitie om de rechtsgeldigheid van de verordening aan te vechten.

De secretaris acht het op basis van het ingewonnen juridisch advies verstandig af te zien van het voornemen tot afkondiging van de desbetreffende MVO-verordening. Een en ander laat onverlet dat MVO zich zal blijven inzetten voor een wet- en regelgeving die beter aansluit op de praktijk van de dagelijkse bedrijfsvoering bij de vetrecyclers, zodat ongewenste en overbodige discussies en procedures tussen enerzijds de bedrijven en anderzijds de Voedsel en Waren Autoriteit (VWA) tot het verleden behoren.

MVO zal zich hierbij op de lange termijn blijven richten op de totstandkoming van een EU-wijd totaal verbod op de toepassing van alle gebruikte frituurvetten en –oliën in veevoeders. In de tussentijd zal worden onderzocht of het mogelijk is vrijwillige afspraken uit te werken in een soort kwaliteitsregeling of een totaalverbod voor gebruikte frituurvetten te bewerkstelligen via de GMP⁺-regeling van het Productschap Diervoeder.

Ten behoeve van het toezicht op de naleving van deze verordening is de Interne Accountant van het Productschap Akkerbouw aangewezen als toezichthouder. Hiertoe werd in de bestuursvergadering van 27 november jl. het Besluit MVO aanwijzing HPA als toezichthouder tuchtrecht 2008 vastgesteld. Door bovengenoemde ontwikkeling heeft ook dit besluit thans geen bestaansgrond meer.

Spreker stelt met tegenzin voor de MVO-verordening Verbod gebruikte frituurvetten en –oliën in diervoeder 2008 alsmede het Besluit MVO aanwijzing HPA als toezichthouder tuchtrecht 2008 in te trekken.

De voorzitter betreurt het vroegtijdig einde van deze verordening. Het standpunt van de EU is echter zeer duidelijk en spreker kan zich voorstellen dat Nederland, dat in zijn algemeenheid geen voorstander is van nationale wetgeving bovenop EU-wetgeving, voor deze verordening geen juridisch gevecht wil aangaan met de EU. MVO zal samen met de betrokken sectoren verder kijken hoe dit probleem kan worden aangepakt.

Bij eerdere voedselveiligheids-issues (o.a. de dioxine-crisis vanuit België) werd vanuit de diverse overheden de wens geuit om deze reststromen te verbieden. De MVO-sector heeft gemeend haar verantwoordelijkheid in deze te nemen. Tegen deze achtergrond is de noodgedwongen intrekking van de verordening wrang te noemen.

De heer MacNack vindt het extra jammer dat de verordening in feite niet om inhoudelijke maar om formalistische redenen wordt geblokkeerd. Wel wijst spreker erop dat het de

veevoederindustrie natuurlijk vrijstaat vrijwillig met hun leden afspraken te maken om dit product niet meer af te nemen.

De veevoederindustrie betreurt het volgens de heer Vogel eveneens maar begrijpt dat er op dit moment geen andere keuze is dan de verordening in te trekken. Spreker ziet graag een actief beleid om een algemeen verbod via de GMP+-regeling te bewerkstelligen.

Ieder zichzelf respecterend veevoederbedrijf neemt deze producten niet meer af. Natuurlijk kun je daar als sector afspraken over maken maar in het verleden is meermalen bewezen dat sommige mensen gevoelig zijn voor grote prijsverschillen en in de verleiding komen om dingen te doen die kunnen leiden tot het ontstaan van voedselveiligheidsproblemen. De veevoedersector heeft er daarom behoefte aan om dit te voorkomen via duidelijke regelgeving. De timing van deze verordening was bovendien goed omdat er op dit moment voldoende verwerkingsalternatieven zijn en je weet nooit hoe prijsverhoudingen zich in de toekomst ontwikkelen.

Het bestuur gaat akkoord met het voorstel om de MVO-verordening Verbod Gebruikte Frituurvetten voor diervoeders en het bijbehorende MVO-Besluit aanwijzing HPA als toezichthouder in te trekken.

7. Actuele items

a. Arbeidsmarktconferentie 'boeien en binden'

De secretaris attendeert de leden op deze arbeidsmarktconferentie die op woensdag 4 februari a.s. zal worden verzorgd door de gezamenlijke productschappen in samenwerking met de werknemersorganisaties CNV en FNV. MVO neemt ook deel aan deze conferentie en ondersteunt de organisatie ervan.

Boeien slaat op het interesseren van jongeren voor een loopbaan binnen een van de vele agrarische en food-sectoren, binden op het vasthouden van werknemers. De bijeenkomst is bedoeld voor OR-leden, kaderleden, P&O-managers, bestuurders uit kringen van bonden, werkgevers en het onderwijs. De heer Gijzen meldt dat er reeds meer dan 170 inschrijvingen binnen zijn.

b. Startbijeenkomst MJA3

MVO heeft vorig jaar de derde Meerjarenafspraken Energiebesparing (MJA3) ondertekend. MVO-bedrijven staan nu voor de flinke uitdaging om in de komende 4 jaar minimaal 8% verbetering van de energie-efficiëntie te realiseren. De secretaris meldt dat zich inmiddels 16 bedrijven hebben aangemeld die meedoen met dit project dat op 14 januari jl. is gestart met een bijeenkomst voor het opstellen van een Energie-efficiëntieplan (EEP) 2009 – 2012.

De komende maanden zullen worden besteed aan het opstellen van de individuele EEP's 2009 – 2012. Het volledige en goed onderbouwde EEP moet uiterlijk 1 september 2009 klaar zijn. Begin april volgt een tweede bijeenkomst waarin een analyse van de verzamelde energiegegevens aan bod komt en waar een daarop volgende brainstormsessie wordt voorbereid. Dit moet ertoe leiden dat bedrijven hun besparingsmogelijkheden en daarvoor noodzakelijke maatregelen inzichtelijk krijgen, waarna de haalbaarheid getoetst kan worden.

c. Logistieke optimalisatie

De secretaris geeft aan dat naar aanleiding van een onderzoek naar de interesse van MVO-bedrijven voor transport over water begin 2008 is besloten om logistieke optimalisatie breder aan te pakken. In de zomer van 2008 is met het Programma Duurzame Logistiek

overeengekomen om bij een representatief aantal MVO-bedrijven een brede logistieke doorlichting uit te voeren met de zogenaamde digiscan-methode. Daarbij wordt niet alleen naar energiebesparing en CO₂-reductie gekeken, maar ook naar aspecten zoals kostenbesparing en leveringszekerheid. Het onderzoek wordt momenteel uitgevoerd door Deloitte.

De secretaris meldt dat er voor diverse bedrijven, op basis van tussenrapportages, reeds concrete besparingsmogelijkheden zijn geïnventariseerd die leiden tot minder voertuigkilometers, het vermijden van tussenopslagpunten en het verlagen van het te vervoeren gewicht. Het financiële voordeel kan al snel oplopen tot enkele honderdduizenden euro's. Naast individuele verbeteringen per bedrijf concludeert Deloitte dat een drietal zaken bij alle onderzochte bedrijven verbeterd kunnen worden:

a. *Logistieke managementinformatie*

Met actuele stuurgegevens, gekoppeld aan belangrijke parameters zoals omzet, leveranciersperformance en klanttevredenheid.

b. *Samenwerking tussen afdeling logistiek, afdeling verkoop en klanten*

Betere integratie in de verkoopbenadering van logistieke onderwerpen zoals minimale afleverhoeveelheden, accuraatheid van de afleveringen, bonus/malus-systeem bij gunstige of ongunstige bestelhoeveelheden of spoedzendingen. Dit zal leiden tot efficiënter transport en lagere kosten.

c. *Binnenvaart*

Voor dit onderdeel bestaat bij de MVO-bedrijven al veel belangstelling en aan dit onderdeel zal, samen met andere alternatieven als spoorvervoer en kustvaart, bij het vervolg van het project veel aandacht worden besteed.

De eindrapportage van Deloitte wordt volgende maand verwacht. Op basis van deze rapportage wordt gekeken aan welke verbetermogelijkheden in een volgende fase gezamenlijk verder kan worden gewerkt.

d. EU verordening importcontrole

Recentelijk werden MVO en de MVO-bedrijven geconfronteerd met een concept-verordening van de Europese Commissie (EC) voor importcontroles. In deze verordening is uitgewerkt hoe de officiële controles van diervoeders en levensmiddelen van niet-dierlijke oorsprong bij import in de EU geïmplementeerd zullen gaan worden. Daar een aantal zaken voor de MVO-sector tot grote praktijkproblemen zouden kunnen leiden, hebben de Europese branche-organisaties FEDIOL, Cocala en Unistock in december 2008 een brief gestuurd naar de EC met een uiteenzetting van de bezwaren ten aanzien van de conceptverordening. MVO heeft samen met het Comité van Graanhandelaren overleg gevoerd met de Nederlandse autoriteiten, in casu de VWA. In het overleg werd snel duidelijk dat de VWA oog heeft voor de "MVO"-zorgen en inmiddels heeft de VWA deze zelfs gedeeltelijk kunnen wegnemen.

Ook heeft Nederland zich in het voortraject reeds hard gemaakt voor harmonisatie van tarieven op EU-niveau en ons land zal zich hiervoor ook blijven inzetten. De VWA zal de bezwaren van MVO meenemen in de bespreking van de EC met de lidstaten en op advies van de VWA heeft MVO de bedenkingen ten aanzien van de conceptverordening importcontrole ook onder de aandacht gebracht van de betrokken beleidsambtenaren bij het ministerie van LNV en VWS.

De secretaris geeft aan dat het betrokken bedrijfsleven, inclusief de verschillende brancheorganisaties, uitgebreid is betrokken en geïnformeerd over bovenstaande ontwikkelingen en dat MVO de ontwikkelingen nauwgezet op de voet zal blijven volgen.

e. Biotechnologie

Ter vergadering wordt een overzicht uitgedeeld met de laatste stand van zaken ten aanzien van de verschillende genetische gemodificeerde variëteiten waarvoor momenteel toelating is aangevraagd of die nog in de pipeline zitten. De secretaris geeft aan dat in Nederland de afgelopen periode meer discussie is ontstaan over dit onderwerp met name over de toelatingsprocedures. In de Tweede Kamer zijn amendementen ingediend en moties aangenomen die van minister Verburg vroegen om in Europa namens Nederland tegen nieuwe toelatingen te stemmen.

De minister heeft de moties terzijde gelegd maar wel de toezegging gedaan aan de Eerste en Tweede Kamer om een brede discussie over GMO's aan te gaan, o.a. met het bedrijfsleven en de NGO's.

Vandaag zal de minister helaas ook niet aanwezig kunnen zijn op de MVO-nieuwjaarsreceptie, die aansluitend aan deze vergadering wordt gehouden, vanwege een ingelast debat in de Eerste Kamer over dit onderwerp. Later dit jaar wil de minister een ronde-tafel-debat organiseren op directieniveau als opmaat voor de Europese discussie. MVO heeft reeds aangegeven graag bereid te zijn op basis van feiten en cijfers een bijdrage aan het debat te leveren.

De heer MacNack was zelf uitgenodigd bij het debat in de Eerste Kamer aanwezig te zijn. Het viel hem op dat het in feite een discussie was tussen professoren waarvan de ene de ander wil bewijzen dat er voldoende is getest. Dat is wat spreker betreft inmiddels een achterhaalde discussie. Verder viel het op dat er relatief weinig oog was voor duurzaamheidsaspecten. Het blijft een maatschappelijk issue en indien MVO kan ondersteunen met goede en objectieve informatie, moet het dat zeker blijven doen.

De secretaris is van mening dat de Nederlandse overheid en de ministeries inmiddels goed zijn geïnformeerd maar dat, ook naar aanleiding van de recente politieke debatten, MVO actiever de politiek en de politieke partijen zal gaan benaderen. Het politieke veld is duidelijk in beweging na jarenlange relatieve rust.

De heer Vogel vindt het niet terecht om te spreken van relatieve rust. Door de EU zijn net twee nieuwe variëteiten goedgekeurd. Ten aanzien van de toelating van de T45 zal de EU wellicht ook binnen enkele maanden een besluit nemen. Er staan echter veel meer nieuwe variëteiten op stapel die volgend jaar in de Verenigde Staten zullen worden geplant. Dus er is veel werk aan de winkel en het is wat hem betreft klip en klaar dat de EU op korte termijn duidelijkheid moet geven over acceptabele drempelwaarden in de EU voor niet-toegelaten variëteiten.

Ook de voorzitter is van mening dat Brussel en de politiek zich nog niet volledig realiseren dat al deze nieuwe variëteiten dezelfde procedure moeten doorlopen. Hij heeft in ieder geval waardering voor het standpunt van minister Verburg en is ervan overtuigd dat het dringend noodzakelijk is dat MVO en de MVO-bedrijven op de diverse fronten naar voren moeten brengen dat Europa op enige termijn niet meer om GMO-producten heen kan. In grote delen van de politiek in Nederland en in Europa zit er om uiteenlopende redenen veel onzekerheid en soms een duidelijke antipathie ten aanzien van deze materie.

De heer Jansen informeert of er ook nieuwe variëteiten bijzitten die niet alleen voor het agrarische bedrijfsleven maar ook de consument voordelen bieden. Verder zou in het

verlengde hiervan mogelijk discussie kunnen ontstaan of grondstoffen voor veevoeder voor dieren die worden geconsumeerd door mensen ook uiteindelijk gelabelled moeten worden. De voorzitter geeft betreffende het laatstgenoemde aan dat deze discussie momenteel nog niet speelt. Wel zitten er variëteiten in de pipeline die ook meerwaarde hebben voor de consument. Indien deze variëteiten zich concreet aandienen, zal ook de discussie een heel andere wending kunnen krijgen. MVO zal proberen druk op Brussel en de politiek te blijven uitoefenen en de betrokkenheid bij de discussie die straks in Nederland en vervolgens in Europa zal worden opgestart te intensiveren.

8. Invloed kredietcrisis en algemene economische ontwikkelingen van de MVO-sector

De secretaris meldt dat het ministerie van LNV de diverse agro-sectoren heeft gevraagd een beeld te schetsen van de invloed van de kredietcrisis en op sectorniveau specifieke knelpunten naar voren te brengen. Ministers is gevraagd regelmatig vanuit hun beleidsterrein te rapporteren.

In dat kader heeft MVO reeds enkele malen aan LNV gerapporteerd over de ontwikkelingen in de sector. Als gevolg van de kredietcrisis is het de afgelopen maanden duidelijk geworden dat veel landen in een recessie zijn beland. Spreker nodigt de leden van het bestuur uit aan te geven hoe de ontwikkelingen in de MVO-sector zijn en welke signalen MVO aan LNV moet doorgeven.

De heer MacNack geeft aan dat de MVO-sector in zijn algemeenheid minder conjunctuur-gevoelig is en daardoor minder wordt geraakt dan bepaalde andere sectoren die volop in de schijnwerpers staan, zoals bijvoorbeeld de auto-industrie. Echter ook de MVO-sector zal wel degelijk worden geraakt.

Spreker verduidelijkt dat ook zijn onderneming wordt geconfronteerd met klanten die een verminderde vraag en afzet zien. Ook meldt hij dat kredietverlening door de banken en zekerheidstellingen in de handel weinig zijn verbeterd. De heer MacNack constateert dat door alle partijen zeer voorzichtig wordt gehandeld en veelal uitgesteld wordt wat uitgesteld kan worden.

Daarnaast zorgen de sterk gedaalde grondstofprijzen en de slechte marktomstandigheden voor de biodieselindustrie niet voor een verbetering van de markt. Spreker verwacht dat de tweede helft van 2009 dan ook een stuk minder zal zijn dan de eerste helft en dat zal zich uiten in lagere productie- en verwerkingscijfers. Met name in de technische applicaties (verven, lakken) en technische toepassingen zal de teruggang duidelijk voelbaar zijn.

Desgevraagd door de voorzitter geeft de heer Vogel aan dat de veevoederindustrie nog niet zoveel heeft gemerkt van de crisis.

De heer Osseweijer herkent de situatie zoals die door de heer MacNack is geschetst. Er zijn wat spreker betreft meer crises tegelijk: kredietcrisis, recessie en grondstofprijzen.

Ondernemingen blijven soms zitten met dure contracten waar geen vraag meer naar is. Iedereen probeert dat recht te zetten, probeert de counterpart-risico's te beheersen en in te dammen, probeert voorraden af te bouwen etc. Spreker bevestigt dat de leveringen aan bijvoorbeeld de auto-industrie dramatisch zijn gedaald.

Ook de heer Ensing herkent zich in de vorige verhalen. Er is een toenemende aandacht voor het betalingscircuit en de betalingsaspecten. Het aspect van financiering is voor veel bedrijven een beletsel om actief te zijn. Soms vragen banken een enorme risico-opslag of zijn in andere gevallen helemaal niet meer geïnteresseerd. Verder signaleert hij dat bedrijven hun rekeningen steeds later betalen. Dat noopt tot een strakke monitoring van de uitstaande gelden en in sommige gevallen een nieuwe wegging van de counterpart-risico's.

De heer Prince signaleert een duidelijke verandering in het koopgedrag van de consument. Deze vervangt in toenemende mate producten in de meer luxere marktsegmenten door goedkopere alternatieven. Ook gaat men minder uit eten en dat wordt gecompenseerd door thuis uitgebreider te koken. Er is binnen de afleveringen aan de supermarkten en voedingsmiddelenindustrie veelal sprake van een verschuiving van de afzet maar vooralsnog is er geen kwantitatieve achteruitgang te zien.

9. Vergaderschema bestuur en dagelijks bestuur 2009

De voorzitter wijst op het bezoek dat minister Verburg op 20 april aan de MVO-sector zal brengen en op de extra vergadering in september. Er zal dan een bijeenkomst worden gepland om een strategische visie op de MVO-sector te ontwikkelen. Behalve bestuursleden en hun plaatsvervaarders zullen ook andere vertegenwoordigers van MVO-bedrijven hiervoor worden uitgenodigd.

11. Rondvraag

Van de rondvraag wordt geen gebruik gemaakt.

12. Vaststelling volgende vergadering en sluiting

De volgende vergadering zal worden gehouden op 26 mei 2009 om 10.30 uur bij het productschap. De voorzitter dankt de aanwezigen voor hun deelname en inbreng en sluit de vergadering.

-0-0-0-0-0-

Rijswijk, 15 mei 2009